

EVROPSKÝ PROJEKT ÚZEMNÍHO ROZVOJE A JEHO VÝZKUM

Již od počátku existence Evropských společenství v 50. letech byly otázky územního a prostorového rozvoje součástí politických a ekonomických programů Společenství. K výraznému postupu v řešení územní problematiky členských zemí Společenství však začalo docházet teprve během 70. let. Začátek sjednocování územní politiky Společenství se klade do poloviny 70. let, avšak teprve v roce 1983 byla přijata Evropská charta prostorového (územního) plánování, a v roce 1984 návrh Smlouvy o Evropské unii. Během 80. let se však již pravidelně rozvíjely akce spojené s vypracováním programu uspořádání Evropy jako Evropy regionů, začalo pravidelně setkávání ministrů evropských společenství a později Evropské unie, pověřených otázkami územního rozvoje v členských zemích, byť považovaných za neinstitutionální fóra, ale se závazky pro členské země. Devadesátá léta jsou považována za období

kladení základů k institucionalizaci územní problematiky Evropské unie. Byla uskutečněna řada jednání na nejvyšší úrovni. Posledním setkáním, považovaným za formálně nejvýznamnější, byla porada ministrů pověřených prostorovým plánováním konaná 9. -10. června 1997 v Nordwijku, kde byl předložen První návrh koncepce prostorového vývoje Evropy EUREK“ s výzvou k odborné diskusi v zemích unie.

Diskuse k EUREK se uskutečňovala v dalších letech a jejím výsledkem je nová koncepce European Spatial Development Perspective (ESDP) jako závěrečný dokument k územní problematice členských zemí Evropské unie včetně předpokladu rozšíření na kandidátské země členství EU. Agenda ESDP je soustředěna ve Výboru pro územní rozvoj (Committee of Spatial Development (CSD) Evropské unie. Dokument ESDP z roku 1997 byl

dopracován za německého předsednictví Výboru v první polovině roku 1999.

Dokument ESDP shrnuje představu budoucího územního uspořádání Evropy a je podporován jak členskými zeměmi Evropské unie, tak Evropskou komisí. Vychází z koncepce spolupráce veřejných a soukromých orgánů a koordinace iniciativ na územních rozhodnutích v členských zemích unie. Cílem je sjednotit dosud odlišné územní a administrativní uspořádání v členských zemích unie za účelem efektivnějšího plnění úkolů spojených s vzbou na území. Týká se území různé velikosti a různě velikého politického nebo ekonomického významu. Významnou úlohu přitom mají města, avšak nezapomíná se ani na důležitý význam jejich prostředního zázemí, ale i zázemí v nejširším smyslu, tedy „venkova“. Program ESDP předpokládá stálý vývoj, nikoli programovou rigiditu. Na tom mají brát podíl i vědecká pracoviště, zabývající

se v jednotlivých zemích územně plánovací problematikou.

K vyšší formě vědeckého poznání územně plánovací problematiky by měla přispět i zamýšlená Evropská síť ústavů pro územní výzkum. Taková síť by měla vzniknout z iniciativy členských zemí unie a Evropské komise. Navržená organizace s označením ESPON představuje síť organizací pro výzkum územního rozvoje v Evropě a její vznik byl doporučen ministrem pro územní plánování zemí Evropské unie. Protože taková organizace bude náročná i finančně, byl Výbor pro územní rozvoj (CSD) pověřen nalezením účinného řešení.

Studijní program ESPON předpokládá úzkou spolupráci národních výzkumných pracovišť v oblasti územního a prostorového plánování. Má být postaven na dvou principech: 1. Jádru sítě by představovaly výzkumné ústavy 15 členských zemí unie, 2. Národní ústavy by poskytovaly své poznatky ústřední síti.

V současné době se za nejdůležitější úkoly Studijního programu ESPON považují dvě témata:

1. Analýza komponent představujících území Evropy. Zde se vychází ze závěrů nordwijckého setkání ministrů 1997, které doporučilo analyzovat evropské území v jednotlivých zemích podle sedmi kritérií: zeměpisná poloha; ekonomický potenciál; sociální integrace; územní integrace; využívání půdy; přírodní bohatství; kulturní bohatství. Z těchto dílčích ukazatelů má vzniknout agregovaný systém indikátorů za konkrétní území např. města, regiony ap. Tím by měla být dána i možnost kritériálního hodnocení celého evropského kontinentu.

2. Strategická studie „K novému partnerství venkov - město v Evropě“. Smyslem této studie je zajistit analytická východiska pro zdokonalení politiky a cílů ESDP v těchto směrech:

- Hlavní trendy vývoje formující evropské území.

- Územní funkce a ekonomický potenciál evropského systému měst.
- Zvláštní problémy partnerství venkova a měst v jejich vývoji.
- Společné problémy politiky partnerství venkova a měst.

Jako nezbytně navazující se považuje vypracovat kartografické znázornění územní problematiky členských zemí Evropské unie formou atlasu map s přeshraničními dosahy. K tomu je třeba využít všech kartografických metod vhodných pro uvedené účely.

Informace o pracích na vzniku sítě ESPON, publikovaná v Research News 1/1999, vydávaných Spolkovým úřadem pro výstavbu a územní plánování v Bonnu, je závěrečnou zprávou o iniciativách orgánů Evropské unie, především Výboru pro územní rozvoj (CSD) na tomto poli. Teprve další akce ukáží, do jaké míry je záměr vybudovat nadnárodní vědeckou instituci pro územní výzkum realizován.

Alois Andrlé